

2. Коваль Л. В. Сучасний факультет – інституція освіти і культури. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті впровадження Концепції Нової української школи* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., 16 вер. 2021 р. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2022. С. 9–13.

3. Коваль Л., Попова О. Педагогічні тренди фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Пріоритети щодо змісту та структури сучасної освіти в умовах трансформаційних змін* : матеріали I міжвуз. наук.-практ. інтернет-конф., 10 березня 2022 р. Покровськ : КЗ «ППФК, 2022. С. 5–11.

4. Університет був, є і буде : інтерв'ю з ректором Бердянського державного педагогічного університету професором Ігорем Богдановим : веб-сайт. URL: <https://us.bdpu.org.ua/profesor-ihor-bohdanov-universytet-buv-ie-i-bude.html> (дата звернення 10.11.2022).

УДК 75.071(477.53):75.02

О. В. ЛУК'ЯНЕНКО, доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри культурології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

РУХ І ТАНЕЦЬ У ТВОРЧОСТІ ХУДОЖНИЦІ ТЕТЯНИ ДОМНЕНКО

У статті розкривається специфіка руху у творчості сучасної української художниці Тетяни Домненко. Наводять алюзії із творчістю художників доби імпресіонізму. З'ясовується співвідношення між передачею руху фізичного та руху громадського на полотнах. Осібне місце відведене питанню війни у картинах сучасників.

Ключові слова: образотворче мистецтво, рух, танець, сучасні художники, митці Полтави.

Художниця Тетяна Домненко (нар. 26 жовтня 1992 р.) жила й творила у с. Розсошенці та м. Полтава до початку повномасштабного вторгнення російської федерації у 2022-му р. Мисткиня закінчила архітектурний факультет Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (спеціальність – Образотворче мистецтво) і працює у жанрі графічного дизайну, олійного живопису та акварелі [1]. Має

стійку громадянську позицію – якийсь час навіть вела свій блог на порталі «Зміст». У 2021-му році Тетяна стала лауреаткою щорічної Полтавської міської премії імені Миколи Ярошенка. Авторка картин перемогла у номінації «Дебют року. Кращий із створених молодими художниками, вперше оприлюднений твір образотворчого мистецтва». Це не перша мистецька нагорода полтавки. У 2016-му р. вона здобула першу мистецьку премію за роботу «Від дотику рук оживай», котра стала частиною фондової колекції Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному [2].

Тетяна Домненко сама ще не може дати точного визначення власному стилю, розуміючи його чимось наближеним до експресіонізму. Вона зауважує: «Хотілося б себе віднести до якогось стилю, до якогось жанру, сказати, що абстракціоністка чи кубістка. Але сучасне мистецтво – це мікс стилів» [3]. У її роботах зазвичай домінують темні кольори. Серед останніх сюжетів – жіноча натура, для якої позують подружки та матір. Як натхнення художниця нерідко використовує фільми та музику, переносячи на власні полотна свої емоційні стани після перегляду чи прослуховування творів мистецтва: «Я можу поїхати на музичний фестиваль або сходити у театр: побачити якусь п'єсу, або балет, або ще щось, або гарно провести час з друзями. Саме ті емоції, які всередині мене починають з'являтися, дають мені поштовх, щоб я захотіла створити щось своє власне» [3].

Нині приділимо увагу руху і танцю у творчості Тетяни Домненко. Що таке «рух», щоб говорити про нього у площині образотворчого мистецтва? Як філософська категорія, це поняття охоплює у найзагальнішому вигляді будь-яку зміну і перетворення, у найвужчому – у механіці – це зміна положення у часі та в просторі. Відповідно і в живописі можемо дозволити собі широкий аналіз цього явища – від тлумачення зображення фізичного руху (механічного, що копією навіть рух елементарних часток в абстракціонізмові) до соціального руху (що торкатиметься процесів суспільного життя та мислення).

Звісно, найлегше починати з руху фізичного. А його чи найяскравішим виразником є не просто жест, а танець. Проте,

назва цієї розвідки не просто так ставить наперед саме рух у його широкому значенні, підпорядковуючу йому фізичний вираз активності. Бо українське воєнне щодення розставляє свої акценти, за якими просте намагання відтворити у полотні зовнішній фізичний світ стає другорядним, якщо не третьорядним завданням.

Як приклад дозволю коротке звернення до творчості одного з «батьків» рух у живописі – майстра «олійного танцю» французького імпресіоніста Едгара Дега. Весною 2022-го р. він став для мене символом єдності фізичного і суспільного руху. Тоді Національна галерея Лондона повідомила, що після чи не столітнього періоду відмовчування задовольнила численні клопотання мистецтвознавців та громадських діячів і перейменувала його пастельну роботу, створену у 1899-му р. [4]. На ній було зображено трупу танцівниць, від виступу якої в Парижі художник був просто в захваті. Стрічки у жіночому волоссі та гірлянди, які вони несли, були блакитно-жовтого кольору, нагадуючи собою кольори українського прапора. Вони виступали у паризьких вар'єте і вразили митця, що він не шкодував ні часу, ні сил на їхнє зображення. Художник-імпресіоніст захоплювався ними і називав цю серію своїх робіт «оргіями кольору» [5]. Як зауважує Володимир Селезньов, на відміну від балерин з їхніми відточеними, скульптурними па українські танцівниці привабили Едгара Дега енергією танцю, нестримним, «первісним» прагненням людського тіла «вдарити в закаблуки» [6]. І так легкі та невагомі балетні пачки небесних кольорів стали кольоровим національним українським, як казав Дега, екзотичним строєм. У 2022-му році ці жінки знову стали українками. А до того світ уперто звав їх «російськими танцівницями». Інші заклади культури мають іти в ногу. Наприклад, музей Метрополітен у колекції також має чимало творів Едгара Дега, на яких зображені саме українські танцівниці.

Саме так рух фізичний – танець, став рухом громадським. Цей приклад нерозривно пов'язаний із еволюцією творчості нашої сьогоденної героїні, Тетяни Домненко. Її полотна теж неймовірно пластичні, що нагадує рух, застиглий у роботах Едгара Дега. Напевне, дається в знаки інше уподобання мисткині

– танці. Тетяна захопилася пластичним мистецтвом на першому курсі навчання в університеті. Відтоді танці надовго затрималися у її житті. Як вона сама іронічно зауважує, «довше, ніж полька у дитячому садку і самодіяльність на конкурсі талантів у літньому таборі (хоча там був свій шарм)». Її походи у танцювальну залу – це емоційна розрада, яку вона часто не може отримати навіть сублімуючи переживання у малюнку.

Привертає увагу і ставлення художниці до фізичного болю, котрий вона отримує під час тренувань після падінь. Вона сприймає біль як частину творчого процесу, яка лишається непоміченою, допоки не проявиться у світі фізичному. Вона переконана, що до розслаблення, фізичної активності і емоційного перезавантаження бонусом у комплекті йдуть синці і подряпини. Неприховані садна, зарубцьовані подряпини, посинілі забиття – це набуває для художниці неабиякого змісту. Це помічаєш, коли аналізуєш зміст її робіт, особливо тих, що побачили світ у 2020-х роках. Там реальність з її неприхованими вадами тіла стає еталоном нефальшивої краси. Напевне, оцей «оголений нерв» правди, котрий проступає крізь її полотна є наслідком розуміння невідворотності болю: «Якісь сліди зникають швидко, якісь – змінюють колір з жовтого на зелено-фіолетовий і затримуються на довший час. Деякі – йдуть у комплекті з подряпинами. Чомусь моя регенерація шкіри не маскує ці сліди танцювальних подвигів і вони залишаються зі мною маленькими чи більшими рубцями. Раніше я вдягала джинси і чекала, поки все загоїться, бо негарно показувати власні недосконалості, власні болі. Потім я змирилась і тепер влітку ходжу у шортах і спідницях з синцями і рубцями на тілі» [7].

І навіть колористика полотен Тетяни Домненко, її техніка, що переплітає яскраві плями з хаотичними лініями, часто нагадує посічене болем тіло. Це тісно переплітається з її філософією життя, яку вона консервує для інших у слові, рухові та живописному образі. Її життєвий досвід, її емоції, її болі – це все вона, їй немає чого соромитись перед глядачем. І вона вчить це не ховати свої моделі.

У її полотнах ви не знайдете жвавих танцювальних вечірок просто неба у стилі Ренуара. У неї все компактно. Приклад –

обкладинка до драми О. Лук'яненка «Прованська казка». Це майстерні та динамічні мазки пензля, які передають радісний, швидкий рух танцюристів. Обережні дотики світла на картині виглядають як сонячне світло, що розсіюється по полотну, вносячи нотки оптимізму. Тут у таємничому рухові оспівує радість повсякденного життя.

Зауважимо, однак, що порівняння з Дега доволі умовне і пов'язане з намаганням схопити рух. Художник, попри те, що малював жінок із захопленням, не був прикладом феміністичного активізму. Митець, який, як відомо, мав женоненависницьке ставлення до жінок, був відомий своєю жорстокістю до танцівниць. Він навмисно перевантажував їх, змушуючи годинами позувати, щоб досягти бажаного художнього результату. Ці картини, хоч і прекрасні, часто зображують грубе та зловісне зображення танцю, а також людської природи. Натомість Тетяна Домненко показала свою позицію під час персональної виставки «Маніфест»: «Мадонни не носять шрамів. Мадонни не мають зморшок. Мене народила звичайна жінка. Її тіло усипане історіями життя. Того, що кричить, дихає, виривається, спотикається, б'ється, плаче, зітхає, радіє і сміється» [8]. Рух на полотні став рухом громадським.

І далі – лише глибше. Війна змусила полотна «рухатись» світом. Серед останніх робіт є чотири скетчі з серії воєнних замальовок. Перший скетч - «Укриття». На ньому у хаосі ліній та кольорових плям людина лежить, підібгавши ноги, максимально компактно розмістивши себе у приміщенні – у форматі листка. Так само на початку повномасштабної війни лежали в укритті за двома стінами сама художниця з мамою і сестрою. Голова людини (жовта пляма вгорі) закинута і вдивляється вгору. Вона очікує закінчення тривоги, а, можливо, і війни. Чорна стіна водночас обрамляє голову, «зачиняючи» простір позаду. Він трохи тисне, але водночас і тримає стіни. Коли дивимося на роботу першим кидається в очі пляма голови, контрастно розміщена на тлі, але сам рух композиції починається з правого нижнього кута – з підібганих колін і руки, рухається вліво до ліктя, і підіймається вгору до голови, підпертої рукою і стіни, яка переходить у стелю. Зображення не реалістичне, тому що для

Тетяни як авторки – це не про точність пози чи рис обличчя, а про відчуття, які вона проживала у той час.

Рух і танець можуть бути і доволі умовними, як на полотні «Жнива». Такі роботи у Середньовіччі називали «Танцем смерті». І на них, написаних у часи чорної чуми, кістлява смерть дійсно витанцювала з королями, священниками і селянами. У реаліях українсько-російської війни наша «смерть» почала зовсім інший танець. Вона закинула свою голомозу голову і заплющила очі, щоб цей біль не бив по очах. Миска дуже важка, бо багато смертей і страждань – то важка ноша. Вона чіпляється руками, пальці напружуються, щоб не випустити слизькими від крові пальцями цей урожай, щоб він не впав на землю і не вдарив ще раз цим болем на поля, де був зібраний – на душі людей, які зазнали страждань. Композиція побудована таким чином, що око «мандрує» нею по кільцю – від обличчя смерті спускається до рук із мискою, перетікає із кров'ю на другу частину полотна і проростає по діагоналі із квітами і зброєю, закручується у хмари (виходячи трохи за формат) і повертається до голови Смерті. Це ніби цикл від посівної до збору врожаю. І тільки людина може його зупинити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Домненко Т. Маніфест. *Полтавський художній музей імені Миколи Ярошенка* : веб-сайт. URL: <https://www.gallery.pl.ua/1tetyana-domnenko-manifest.html> (дата звернення: 12.11.2022).

2. Пісня творчості Гончарівни. *Україна молода* : веб-сайт. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/2818/164/98173/> (дата звернення: 12.11.2022).

3. Ізотов І. *Зображує емоції на полотнах. Художниця Тетяна Домненко* : веб-сайт. URL: <https://suspilne.media/50043-emocii-na-polotnah-zobrazue-poltavska-hudoznica-tetana-domnenko/> (дата звернення: 12.11.2022).

4. Національна галерея Лондона перейменувала «Російських танцівниць» Дега на українських. *Vogue*. 4 квітня 2022. URL: <https://vogue.ua/ua/article/culture/art/nacionalna-galereya-londona-pereymenuvala-rosiyskih-tancivnic-dega-na-ukrainskih.html> (дата звернення: 12.11.2022).

5. Украдене щастя. Українки, яких весь світ знає як «Російських танцівниць» Едгара Дега. *A Muse*. 20 квітня 2022. URL: <https://www.amuse-amuse.com/uk/українські-танцівниці-едгара-дега/> (дата звернення: 12.11.2022).

6. Селезньов В. Танцівниці Едгара Дега. *Уамодна*. 1 червня 2018. URL: <https://uamodna.com/articles/tancivnyci-edgara-dega/> (дата звернення: 12.11.2022).

7. Балагура Т. *Знайомтеся: Тетяна Домненко* : веб-сайт. URL: <https://pereveslo.pl.ua/znajomtesya-tetyana-domnenko/> (дата звернення: 12.11.2022).

8. Лукьяненко О. У Полтавському художньому музеї відбулася лекція-екскурсія для майбутніх культурологів : веб-сайт. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/u-poltavskomu-hudozhnomu-muzei-vidbulasya-lekciya-ekskursiya-dlya-majbutnih-kulturologiv.html> (дата звернення: 12.11.2022).

УДК 378.04:793.3.071.4

О. В. МАРТИНЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник культури України, доцент кафедри теорії та методики навчання мистецьких дисциплін Бердянського державного педагогічного університету

ФАХОВА ПІДГОТОВКА КЕРІВНИКА ТАНЦЮВАЛЬНОГО ГУРТКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПОТРЕБ

У статті наголошується на збереженні якості освіти в умовах воєнного стану в Україні, на важливості оновлення змісту освітніх програм та освітніх компонентів; визначенні основних акцентів щодо фахової готовності бакалавра хореографії виконувати обов'язки керівника танцювального гуртка в контексті сучасних освітніх потреб. Автором визначено актуальні завдання позашкільної хореографічної освіти, наведено приклади осучаснення змісту, форм та методів роботи на прикладі вивчення дисципліни «Теорія та методика роботи з хореографічним колективом».

Ключові слова: *якість освіти, бакалавр хореографії, керівник танцювального гуртка, освітній інструментарій.*

Якість освіти – явище динамічне і багатокомпонентне. Одним із системоутворювальних його компонентів є зміст освітніх програм, за якими відбувається підготовка фахівців за галузями наук і спеціальностями.

Сучасна підготовка бакалаврів хореографії здійснюється в складних умовах, бо переважна кількість ЗВО України, які готують фахівців за спеціальностями 024 «Хореографія» та 014 Середня освіта (Хореографія) працює в умовах он-лайн або